

PERÉDI KÁROLY:

Az újításokkal elért népgazdasági eredmény fokozása

Az újítómozgalom az önköltségcsökkentésnek, a termelékenység emelésének és így az életszínvonal emelésének kimeríthetetlen tartaléka. Az eddig elért számszerű eredmények, de a meglévő lazaságok és hibák kiküszöbölésére fennálló reális lehetőségek alapján is túlzás nélkül állíthatjuk, hogy ez évben ebből a tartalékból kétszer annyit meríthetnénk, mint az elmúlt évben.

Mit mutatnak a számok? 1954-ben az újítók 415 ezer újítási javaslatot nyújtottak be. Ennek kerekén a felét fogadták el, de ebben az évben sem vezették be az összes elfogadott javaslatokat. Így 32 ezer elfogadott javaslat nem került megvalósításra. Az utókalkulált gazdasági eredmény 1,4 milliárd forintba emelkedett. A kifizetett újítási díjak összege 75 millió forint volt.

Az említett népgazdasági eredmény azonban csak egy része az újítások által elért teljes népgazdasági eredménynek, mert nem öleli fel azt az eredményt, amely az eszmei díj címén kifizetett összegek mögött húzódik meg s amelyet számszerűen ki sem mutattak. Mivel az összes újítás címén kifizetett díjak 70—75 százaléka eszmei díj és csak 25—30 százalékat fizették ki utókalkulált eredmények alapján, a fent kimutatott utókalkulált eredménynél lényegesen nagyobbak kell lennie a tényleges gazdasági eredménynek. Az 1954-ben bevezetett újítási javaslatokból mintegy 50 ezer volt olyan, amelynél az elért népgazdasági eredményt utókalkulálták. Az 50 ezer javaslatból hozzávetőleg 4000 nagyjelentőségű javaslat közel 900 millió forint megtakarítást eredményezett. Szerény becslés szerint is feltételezhető, hogy az 1954. évben elfogadott, de be nem vezetett 32 ezer javaslat között is kell lennie 4000 olyan nagyjelentőségű javaslatnak, amelynek megvalósítása szintén eredményezne 900 millió forint megtakarítást.

Az eszmei díjak egészségtelenül magas aránya a kalkulációs alapon kiszámított díjakhoz képest több okból káros. Káros az újító számára, mert nem egy esetben fordul elő, hogy éppen a becsléssel járó bizonytalanságra való tekintettel túlzottan óvatos a becslés. Emiatt az eszmei díj gyakran alacsonyabb annál a díjnál, amelyet kalkulációval állapítottak volna meg. A másik hátrány azonban a népgazdaságot éri, mert az utókalkuláció elmulasztása egyben az elért népgazdasági eredmény realizálását, hasznos célokra való felhasználását teszi lehetetlenné. Az eszmei díjak arányát nagymértékben lehet csökkenteni az utókalkulált díjak arányához képest, ha megszüntetjük az eszmei díjak gyorsabb kifizetési lehetőségét az utókalkulálthoz képest és ha a gazdasági vezetők nem térnek ki a kalkuláció elrendelése elől még olyan esetekben is, amikor azok különösebb nehézség nélkül lennének elvégezhetőek. Ha a gaz-

dasági vezetők és a minisztériumok tudatosan viszszaeszközöztetik az eszmei díjak indokolatlanul magas arányát, ezzel mind az újítók, mind a népgazdaság érdekeit szolgálják.

A fenti számszerű adatokból további érdekes következtetést lehet levonni. Az egész népgazdaság területén jelenleg 4 ezer bevezetett és további 4 ezer bevezetésre váró olyan javaslat van, amelynek népgazdasági eredménye meghaladja az évi 200 ezer forintot, vagy egyéb okból nagy jelentőségű. Világos, hogy az eddigi helyzettel szemben igenis lehetséges és feltétlenül szükséges is a nagyjelentőségű újításokat egyenként figyelemmel kísérni és bevezetésük előfeltételeit biztosítani. Ha a minisztériumok műszaki fejlesztési főosztályai czentül nyilvántartják a területükön felmerült nagyjelentőségű újításokat és találmányokat és biztosítják azok tervszerű bevezetését, ez jóval több, mint 1 milliárd forint további megtakarítást jelenthet az országnak. Az eredményt az is növelné, ha az újításokat gyorsabban vezetnék be, mint eddig.

Az üzem tervét, technológiáját nem egy esetben úgy érinti valamely újítás bevezetése, hogy ennek során a terv teljesítéséért fokozott felelősséget és kockázatot kell vállalni. Az újítások bevezetésének nagyarányú fellendítése kedvéért azt a helytelen szemléletet is meg kell szüntetni — amely még ma is sok helyen fennáll —, hogy az újítások bevezetése elsősorban, vagy talán kizárólag az újítási előadók hálózatának ügye, nem pedig a gazdasági vezetőké. Komoly eredményt csak akkor tudunk e téren elérni, ha az újítások bevezetésének ügyét a gazdasági munka szerves részévé tesszük és ezt mind a vállalat, mind a felsőbb irányító szervek vezetői magukévá teszik. Intézményesen s az eddiginél gyorsabban csak akkor lehet az újításokat bevezetni s tömegméretekben elterjeszteni, ha az — a kellő ösztönzés mellett — nem a terven kívüli, gyakran a tervvel szembenálló feladatnak számít, hanem a bevezetést s annak előfeltételeit a tervbe beépített és kellően alátámasztott feladatként kezelik.

Kisebb vagy helyi jelentőségű újítások bevezetése döntő mértékben a vállalati vezetőtől függ s e célra rendelkezésre áll a beralap 1 százaléka. A nagyobb jelentőségű újítások bevezetésének kérdését, különösen akkor, ha azok megvalósításához nagyobb munkát igénylő tervezés, hosszabb kísérletek, vagy beruházás biztosítása szükséges, a felsőbb szerveknek kell elősegíteni oly módon, hogy a bevezetés előfeltételeit a vállalati tervbe építik be s azok végrehajtását ellenőrzik. Az aránylag kis számú, de nagyjelentőségű újítási javaslat bevezetése elsősorban azért késik, mert a felsőbb irányító szervek, a minisztériumok ille-

tekes termelési és műszaki fejlesztési osztályai ezeket nem is ismerik; így azok bevezetésének előfeltételeit a tervben nem is biztosítják.

Helytelen, hogy a minisztereket nem tájékoztatják rendszeresen azokról a nagyjelentőségű találmányokról és újításokról, amelyek a minisztérium területén bevezetésre várnak. Ezeket a kérdéseket a miniszter kollégiuma vagy műszaki tanácsa elé kell vinni és meg kell jelölni a minisztérium területén azoknak a felelősöknek a nevét, akik a határidőre történő bevezetésért, illetve az ehhez szükséges részletintézkedésekért felelősek. Éppen ezért helytelen az a gyakorlat is, hogy az újításokkal összefüggő egyes fontos kérdéseket a Találmányi Hivatal intézi el, ahelyett, hogy a minisztériumok önállóan, felelősséggel intézkednének. Így a Találmányi Hivatal túlzott operatív munkája az újítómozgalom egészét nem képes kellő mértékben segíteni, sőt közvetve alátámasztja a minisztériumok érdeklődésének lanyhulását. Példa erre a nagyszámú vitás újítási ügy továbbvitele a Találmányi Hivatal felé, ahelyett, hogy az esetek többségében a minisztériumban zárják le a vitát. Csak az elvi jelentőségű kérdéseket célszerű az Országos Találmányi Hivatalban eldönteni. Az is helytelen, hogy a minisztérium döntőbizottságainak minden egyes ülésén az O. T. H. képviselőjének jelen kell lennie. Ez az O. T. H. jogügyi osztályának néhány dolgozóját annyira igénybeveszi, hogy az egyéb fontos feladatainak ellátásában akadályt jelent. Teljesen elegendő és a minisztérium önállóságát is alátámasztja, ha az O. T. H. részvételét csak a legfontosabb, illetve elvi jelentőségű ügyekre korlátozzuk. Az Országos Találmányi Hivatalnak az operatív ügyekben való elmerülés helyett egységes gyakorlatot kell kialakítania az újítási ügyekben, ellenőriznie kell az újítási rendelet betartását és segítséget kell nyújtani a bevezetés körül.

Segítséget nyújthat a Találmányi Hivatal a bevezetés előmozdítására abban, hogy pl. az egyes minisztériumok műszaki főosztályaival együttesen időről időre a miniszterek műszaki tanácsa elé viszi a nagyjelentőségű újítások és találmányok bevezetése ügyét — a minisztérium területén megjelölt részfelelősökkel és határidőkkel. A maga apparátusával elsősorban ez intézkedések végrehajtását kell ellenőrizni, ahelyett, hogy függetlenül a minisztérium illetékes osztályától, illetve azok felett maga akarna néhány újítást bevezeteni. Olyan esetben azonban, amikor valamely újítás vagy találmány több tárcát érint és ebből kifolyólag nehézségek merülnek fel, a Találmányi Hivatalnak kell elősegítenie az illetékes miniszterek megegyezése hiányában — ha kell, minisztertanácsi előterjesztés útján is — a mielőbbi bevezetést.

A Találmányi Hivatalnak a jövőben az eddiginél sokkal nagyobb súlyt kell fektetnie a nagyjelentőségű találmányokra, amelyek bevezetése eddig nagyon elhúzódott, nem egy esetben annak következtében is, hogy magának a szabadalomnak, illetve szerzői tanúsítványnak a kiadása nem egyszer 1½—2 évet is igénybe vett. Ezen a téren csökkenteni kell a minisztériumok igénybevételét, mert elsősorban nem a minisztériumoknak, hanem a Találmányi Hivatalnak kell állást foglalnia abban a kérdésben, hogy valamely javaslat találmány-e vagy újítás.

Ha tehát az eszmei díjazások helyett a jövőben a kalkulált díjazásokra helyezük a súlyt, az elfogadott, de be nem vezetett újításokat ez évben bevezetjük s a nagyjelentőségű újítások bevezetésével a minisztériumok is foglalkozni fognak, és pedig oly módon, hogy azok előfeltételeit a tervbe beépítik, az újításokkal 1954-ben elért népgazdasági eredményt 1955-ben valóban megkészszereshetjük.

Újítómozgalmunk múltévi eredményei

Pártunk Központi Vezetőségének 1953. júniusi, valamint a III. pártkongresszus határozatai alapján népgazdaságunknak új, változott feladatokat kellett az 1954-es esztendőben megoldani. Ez az esztendő a helyes népgazdasági arányok kialakításának, az átcsoportosításoknak ideje volt. A feladatok nagyságára való tekintettel fokozott figyelemmel várta az ország dolgozó népe a Központi Statisztikai Hivatal évi jelentését, amelyből részleteiben megismerheti, hogy

milyen munkát végeztünk, hogy milyen mértékben tettük valósággá pártunk határozatait.

A beszámolóból megállapíthatjuk, hogy az átcsoportosítások jelentősen előrehaladtak és ezek alapján a közszükségleti cikkek gyártását 13 százalékkal tudtuk emelni. A határozat végrehajtásának eredményességét tükrözi az a tény is, hogy a nemzeti jövedelemből az 1953. évi 60 szá-

zalékkal szemben 70 százalék jutott a személyi szükségletek kielégítésére. A szocialista ipar jó munkáját tükrözi az a tény, hogy egyéves termelési tervét 101,4 százalékra teljesítette s így termelését 1953-hoz képest 3,1 százalékkal növelte.

E néhány kiragadott eredmény után azonban foglalkoznunk kell a jelentés azon részeivel is, amelyek komoly hiányosságokat tárnak fel. Hiba az, hogy 1954-ben az egy munkásra eső termelés értéke 1,5 százalékkal volt alacsonyabb, mint 1953-ban, valamint az, hogy termelvényeink önköltsége az előző évhez mérten általánosságban emelkedett. Ez a két tényező jelentős feladatokat ró ebben az esztendőben vezetőre, munkásra egyaránt. A szocialista felhalmozás akadálytalan növelése, az életszínvonal előírt emelkedése érdekében az itt mutatkozó hibákat fel kell számolnunk és ehhez dolgozó népünk kezdeményező készségét, a műszaki színvonal tö-

kéletesítését, fejlesztését is harcba kell állítanunk. Az újítómozgalom számszerű eredményei tükrözik azt a kezdeményező készséget, amellyel dolgozóink elősegítik e feladatok megoldását.

Az 1954-es esztendő az újítómozgalom területén is új feladatok megoldását jelentette. Ebben az esztendőben főfeladat volt a *mennyiségi szemléletről a minőségi szemléletre való áttérés, valamint az, hogy*

nagyobb mértékben segítsük elő a javaslatok megvalósítását és a gazdasági eredmények mérését.

Feladatunk volt, hogy konkretizáljuk az eredményeket, melyeket a népgazdaságban, elsősorban a tervek teljesítésénél, majd túlteljesítésénél az újítások hoznak. Ilyen feladatokkal indultak útnak az újítómozgalom képviselői és ennek megfelelően irányították a tárcák újítási osztályai területükön a mozgalmat.